

Практична робота 4

ТЕМА: «Визначення карантинного об'єкта та розмірів карантинної зони»

Мета ознайомитися з особливостями визначення карантинного об'єкта та розмірів карантинної зони.

Матеріали та обладнання: підручники, електронні інформаційні ресурси, довідники.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Карантинний організм – вид шкідливого організму, який у разі занесення або обмеженого поширення на території України може завдати значної шкоди рослинам і рослинним продуктам;

Карантинна зона – територія, на якій запроваджено карантинний режим у зв'язку з виявленням карантинного організму;

Виявлення вогнищ американського білого метелика (АБМ)

З метою виявлення карантинного шкідника – АБМ – та вжиття своєчасних заходів з локалізації і ліквідації його вогнищ здійснюються обстеження багаторічних насаджень візуально та за допомогою феромонних пасток.

Обстеженню підлягають плодови, лісодекоративні та інші багаторічні насадження, що пошкоджуються АБМ, в населених пунктах, фермерських господарствах, на присадибних ділянках, у парках, поле- і садозахисних лісосмугах, лісосмугах захисту залізниць і шосейних доріг, ботанічних, маточних садах, інтродукційно-карантинних розсадниках, науково-дослідних інститутах. Також обстежуються території пунктів ввезення імпортової підкарантинної продукції та вітчизняної, яка надходить із зон особливого карантинного режиму.

Обстеження проводять в період масової появи павутинних гнізд із гусеницями третього віку першого покоління (червень), що є характерною ознакою пошкодження АБМ, а також при появі гнізд другого покоління (серпень–вересень). Проводять обстеження з інтервалом в 10 днів.

Обстеження багаторічних насаджень проводять візуально по периметру та 2-сходиноквих діагоналях саду або кварталу.

Денна норма на одного обстежувача: при візуальному обстежуванні розсадників - 2 га, промислових насаджень - 5 га, лісосмуг - 5 км, в населених пунктах - 40 дворів, в присадибних і колективних садах оглядають усі дерева.

Обстежувач загальним оглядом дерев відмічає наявність або відсутність на них павутинних гнізд. У випадку виявлення гнізда гілку з ним зрізують і збирають в поліхлорвінілові пакети або безпосередньо у пляшки з насиченим

розчином солі, гасом, 70-процентним спиртом чи іншою консервуючою рідиною.

Зібрані зразки наділяють етикеткою і відсилають до зональних карантинних лабораторій для уточнення видової належності шкідника.

Після обстеження в кожному господарстві обстежувач складає акт, в якому зазначається площа насадження, назва господарства або населеного пункту, обстежена площа та інше. Акт підписують: керівник господарства або представник органу місцевого самоврядування, інспектор з карантину рослин, обстежувач.

Запровадження особливого карантинного режиму

Запровадження особливого карантинного режиму здійснюється відповідно до порядку, визначеного Законом України «Про карантин рослин». Розробка відповідних карантинних заходів залежить від правильності визначення карантинного об'єкта, що виявлений при обстеженні або під час огляду підкарантинної рослинної продукції.

Після виявлення карантинною експертизою наявності карантинного об'єкта - американського білого метелика – державний інспектор з карантину рослин негайно повідомляє головну і обласну державні інспекції з карантину рослин та відповідний орган місцевого самоврядування, місцеву державну адміністрацію.

За виявлення ізольованого вогнища державний інспектор з карантину рослин разом із спеціалістом господарства виконує необхідні заходи щодо проведення додаткових обстежень з метою уточнення площі, заселеної АБМ. Обстеження усіх деревних і кущових рослин, що пошкоджуються АБМ, проводять в радіусі до 50 км від виявленого вогнища і до 150 км вздовж доріг, які проходять через вогнище.

Державний інспектор з карантину рослин протягом 24 годин розробляє та подає до відповідного органу місцевого самоврядування, місцевої державної адміністрації або Кабінету Міністрів України подання про запровадження особливого карантинного режиму.

У поданні про запровадження особливого карантинного режиму обов'язково повинно зазначатись: обставини, що спричинили запровадження особливого карантинного режиму; межі території, на якій запроваджується особливий карантинний режим; час, з якого запроваджується особливий карантинний режим, а також перелік карантинних обмежень та комплекс карантинних заходів щодо локалізації і ліквідації АБМ.

Локалізація та ліквідація вогнищ АБМ

На території з особливим карантинним режимом здійснюється комплекс карантинних заходів, спрямованих на знищення вогнищ АБМ та запобігання подальшому розповсюдженню шкідника.

Згідно із Законом України «Про карантин рослин» (3348-12) підприємства, господарства, установи та громадяни, на території яких виявлені вогнища АБМ, зобов'язані здійснювати карантинні заходи з локалізації і ліквідації вогнищ шкідника за власний рахунок.

Підкарантинні матеріали, які вивозять із зон особливого карантинного режиму, повинні супроводжуватись фітосанітарним сертифікатом, що видається державним органом з карантину рослин.

Адміністрація залізниць, аеропортів, річкових та морських портів, автогосподарств може приймати і перевозити з районів поширення АБМ свіжі плоди і посадковий матеріал тільки за наявності у відправника карантинних сертифікатів.

В районах поширення АБМ керівники транспортних, торговельних, заготівельних організацій і промислових підприємств, які переробляють рослинну продукцію, зобов'язані: суворо дотримуватись карантинних вимог на територіях підлеглих їм організацій при транспортуванні, зберіганні, переробці та реалізації продукції рослинного походження, на яку розповсюджуються карантинні обмеження стосовно АБМ.

Проводити силами фумігаційних загонів інспекцій з карантину рослин знезараження продукції рослинного походження, тари, транспортних засобів, складів та інших приміщень, де вона зберігається.

Вивезення свіжих плодів кісточкових, зерняткових, ягідних культур та винограду, посадкового матеріалу категорично забороняється:

Із районів розповсюдження АБМ у вільні від нього райони без огляду.

За межі заселених шкідником господарств, в яких не здійснені своєчасні ефективні заходи з локалізації вогнища.

Приватним особам із заселених АБМ районів у вільну від нього зону всіма видами транспорту, у вантажі, поштових відправленнях.

Дозволяється вивезення:

Із господарств, які здійснили відповідні заходи боротьби з АБМ в період вегетації та після огляду - ранньостиглі сорти кісточкових (вишні, черешні, аличі, ранніх сортів персика, абрикосу), в новій або знезараженій тарі в зону часткового розповсюдження шкідника і промислові центри вільної від нього зони.

Середньо-, пізньостиглі сорти - до 1 жовтня після фумігації без обмежень.

Із зони часткового розповсюдження, із вільних від АБМ господарств в новій або знезараженій тарі без обмежень, залежно від строків дозрівання - на

критих автомашинах або під брезентом.

Із усіх зон розповсюдження АБМ - з 1 жовтня по 1 квітня без обмежень. Для ліквідації вогнища обов'язкове здійснення агротехнічних заходів, тобто очищення дерев від нашарувань кори, знищення рослинних решток, перекопування пристовбурних кругів в плодкових садах господарств та на присадибних ділянках.

Виявлені гнізда АБМ зрізують і знищують. На території вогнища всі насадження обробляють дворазово з інтервалом в 10 днів препаратами згідно з Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених для використання в Україні.

Відповідальність за виконання заходів боротьби з АБМ покладається на: У сільськогосподарських колективах, державних, фермерських, орендних та інших господарствах – на керівників господарств, власників земельних ділянок.

У містах - на керівників комунальних господарств.

У смузі відчуження землі, прилеглої до залізниць, шосейних доріг, - на керівників відповідних ділянок залізниць, шосейних доріг.

У колективних садах – на правління садівничих колективів.

Службові особи та громадяни, які порушують комплекс встановлених карантинних заходів щодо боротьби з АБМ, притягаються до відповідальності згідно з законодавством.

Скасування особливого карантинного режиму

Після здійснення комплексу встановлених карантинних заходів і повної ліквідації вогнищ АБМ державний інспектор з карантину рослин разом із спеціалістом господарства продовжує спостерігати за вогнищем наступні два роки.

При виявленні рецидивів розвитку АБМ державний інспектор з карантину рослин із спеціалістом господарства повторно організовує здійснення усього комплексу карантинних заходів до повного знищення вогнища.

Після повної ліквідації вогнища АБМ та за умови відсутності рецидивів його розвитку протягом наступних двох років державний інспектор з карантину рослин вносить до органу місцевого самоврядування, місцевої державної адміністрації або Кабінету Міністрів подання про скасування особливо го карантинного режиму.

У поданні про скасування особливого карантинного режиму обов'язково зазначається:

Підстава-обґрунтування щодо скасування особливого карантинного режиму.

Площа або територія, де скасовується особливий карантинний режим.

Про зняття особливого карантинного режиму державна служба з карантину рослин повідомляє усі підприємства, організації, розташовані на цій

території, та громадян, які там проживають.

ХІД РОБОТИ

Завдання:

1. Засвоїти порядок визначення карантинного об'єкта.
2. Навчитися визначати розмір карантинної зони.

Контрольні питання

Дайте визначення поняттям «карантинний організм», «карантинна зона»?

У який період та з яким інтервалом здійснюють обстеження багаторічних насаджень на виявлення АБМ?

Які документи оформлюються після виявлення АБМ на обстежуваній території?

Література

Основна література

Закон України «Про карантин рослин», прийнятий Верховною Радою України 17 грудня 2024 р. № 4147-ІХ.

Карантинні організми (з основами експертизи підкарантинних матеріалів): навч. посіб. / С. В. Станкевич, І. П. Леженіна, І. В. Забродіна, Л. В. Жукова. Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків: ФОП Бровін О. В., 2021. 460 с.

Мовчан О. М., Устінов І. Д. Карантинні шкідливі організми. Київ : Світ, 2000. 197 с.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Холізм наук і освіти про здоров'я природи, якість харчових ресурсів, технології та їжу. Наукові аспекти збереження та відновлення природних ресурсів в умовах сучасного розвитку суспільства : Наукова монографія. Рига, Латвія : "Baltija Publishing", 2024. С. 561–572.

Ключевич М. М., Вигера С. М., Ковальчук Р. Л. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва фітопродукції в Україні. Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 147–156.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Обґрунтування новітньої методології забезпечення здоров'я фітоценозів. Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 166–175.

Курс лекцій з навчальної дисципліни «Зовнішній і внутрішній карантин» для студентів ОС «Магістр» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» галузі

знань 20 «Аграрні науки та продовольство» / [Гурманчук О. В., Плотницька Н. М., Невмержицька О. М.]. Житомир, ПНУ. 2022. 93 с.

Барановський М.М., Устінов І.Д., Мовчан О.О. Рекомендації з ідентифікації та захисту рослин від адвентивних видів трипсів в умовах закритого ґрунту України. Біла Церква, 2000. 37с.

Станкевич С. В., Леженіна І. П., Мешкова В. Л. Лісова ентомологія: назви основних шкідників лісових насаджень. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Житомир: Видавництво «Рута», 2023. 136.

Допоміжна література

Родигін В.М., Марютін Ф.М., Устінов І.Д., Сикало О.О. Карантинні хвороби рослин: Підручник. Харків: ТОВ „Реал”, 2002. 359 с.

Писаренко В. М., Писаренко П. В. Захист рослин: екологічно обґрунтовані системи. Полтава: Камелож, 2000. 188 с.

Карантин рослин. Частина 1. „Карантинні шкідники”. Устінов І. Д. Мовчан О.М., Кудіна Ж.Д., К., вид. «ІРІС», 1995. 197 с.

Сикало О.О., Мовчан О.М., Устінов І.Д. Під ред. О.О. Сикало Карантинні шкідливі організми. Частина 2. Карантинні хвороби. Київ: Світ 2005. 288 с.

Американський білий метелик: поширення, біологічні особливості та заходи боротьби : метод. рекомендації / С. А. Заполовський, А. І. Ігнатюк, Р. С. Будзінська та ін. Житомир, 2012. 38 с. (Ю. Ф. Руденко, Н. М. Плотницька.)

Станкевич С. В., Забродіна І. В. Моніторинг шкідників сільськогосподарських культур : навч. посібник. Харків : Бровін О. В., 2016. 216 с.

Карантин рослин лісових культур: рекомендації до вивчення дисципліни / розроб. Є. М. Білецький, С. В. Станкевич, І. В. Забродіна; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2016. 16 с.

Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів: ДСТУ 4009–2001. [Чинний від 2001-10-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2001.

Карантин рослин. Методи мікологічної експертизи підкарантинних матеріалів: ДСТУ 4180–2003. [Чинний від 2004-07-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2001.

Станкевич С. В., Назви карантинних шкідливих організмів Харків: ХНАУ, 2016. 18 с.

Ілюстрований довідник регульованих шкідливих організмів в Україні / [О. В. Башинська, Н. А. Константинова, Л. А. Пилипенко та ін.]. Київ: Урожай, 2009. 249 с.

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>

Сайт Держпродспоживслужба України. URL: <https://dpss.gov.ua/>.

ДСТУ 3354-96. Карантин рослин. Методи ентомологічної експертизи

продуктів запасу. Київ, 1996. 22 с. (Інформація та документація).

ДСТУ 3355-96. Продукція сільськогосподарська рослинна. Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи. Київ, 1996. 22 с. (Інформація та документація).

ДСТУ 4009-2001. Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів. Київ, 2001. 21 с. (Інформація та документація).

Перелік регульованих шкідливих організмів, 2019 р. URL:
http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Zakonodavstvo_U_Sferi_Karantinu_Roslin/129/

EPPO Global Database: URL: <https://gd.eppo.int/>

Журнали: Карантин і захист рослин, Пропозиція, Агроном, Вісник аграрної науки, Агрокомпас.